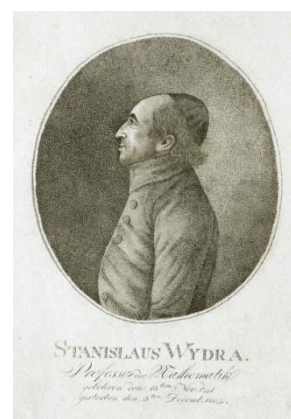

Výuka elementární, vyšší a praktické matematiky na pražské univerzitě v 1. polovině 19. století

Miroslava Otavová a Irena Sýkorová, VŠE v Praze

Matematické vzdělávání bylo tradičně úkolem filosofické fakulty, jejíž absolvování bylo nezbytným předstupněm studia budoucích teologů, právníků i lékařů. Mělo proto spíše všeobecný charakter bez vyšších ambicí seznámit studenty s nejnovějšími matematickými poznatky. Tlak na proměnu Pražské univerzity přišel ze strany panovnického dvora a byl motivován potřebou přizpůsobit se evropským standardům. Situaci napomohlo zrušení Tovaryšstva Ježíšova v roce 1773, kdy se univerzita do té doby zcela ovládaná jezuity stala ústavem řízeným státem. Změna byla příznivá exaktním disciplínám. Při vytváření nového profesorského sboru v roce 1773 bylo zachováno obsazení matematických kateder exjezuity díky jejich nepochybným odborným kvalitám. Zakladatelskou osobností byl Josef Stepling (1716–1778), ředitel matematicko-fyzikálních studií již od roku 1752. Právě on vychoval budoucí učitele matematiky na univerzitě.

Nejširší dopad na úroveň matematických znalostí měla katedra elementární matematiky. Jejím profesorem byl roku 1772 jmenován Stanislav Vydra (1741–1804), dnes obecně známý jako národní buditel. V rámci povinného programu přednášel studentům 1. ročníku čistou matematiku, od roku 1775 navíc pro 2. ročník matematiku aplikovanou. Za 30 let působení jeho kurzy prošlo kolem 10 000 studentů. Je autorem historického spisu o matematicích v Čechách a na Moravě od dob Karla IV. do začátku obrození. V roce 1803 Vydra oslepl a tehdy nadiktoval dvěma svým žákům první česky psanou vysokoškolskou učebnici matematiky v češtině – *Počátkové Aritmetiky*. V roce 1806 ji vydal Vydrův žák a nástupce Jandera.

Ladislav Josef Jandera (1776–1857), premonstrátský kněz a český vlastenec, se již během studií sblížil s prof. Vydrou a stal se jeho tajemníkem. Znalosti prohluboval u prof. Gerstnera na volitelných přednáškách vyšší matematiky a roku 1805 uspěl po konkurzu na uprázdněnou Vydrovu katedru. V době neblahých politických událostí a potlačování akademických svobod vydal roku 1812 učebnici *Prima calculi exponentialis elementa* věnovanou algebře důsledně budované ve stylu definice – věta – důkaz. V pozůstalosti je zachován rozsáhlý soubor zadání příkladů ke zkouškám dokládající široký tematický záběr a akcent na zvládnutí složitých početních algoritmů.

V přednášce budeme sledovat i vývojovou linii kateder vyšší a praktické matematiky. Jejich působení nemělo tak široký dopad, protože jejich kurzy byly pouze volitelné a zapisovali je spíše externí zájemci a jen výjimečně řádní studenti filosofie. Právě zde však nacházíme kořeny inženýrského vzdělávání a pražské polytechniky, předchůdkyně dnešního ČVUT.